

ENFLASYON DÜZELTMESİNİN DÖNEM KÂRI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: İ.M.K.B.'DE BİR UYGULAMA

Yrd.Doç.Dr. Cemal ELİTAŞ*
Yrd.Doç.Dr. Yusuf TOPAL**
Arş.Grv. İhsan Cemil DEMİR***

ÖZET

Ülkemiz ticari hayatında önemli bir uygulama olan Enflasyon Düzeltmesi, yasal çerçevesi itibariyle 2003 yılı ve sonrası mali tablolarına uygulanmak üzere 30.12.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 31.12.2004 tarihi itibariyle tüm işletmeler 2003 yılı mali tablolarından bilançoğu zorunlu olarak düzeltmeye tabi tutmuşlardır. Ticari hayatımıza hızlı bir şekilde giren ve beraberinde, uygulayıcılar arasında yarattığı sorunlar nedeniyle de çok tartışılan Enflasyon Düzeltmesi 2005 yılı 1. Geçici Vergi döneminde uygulanmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Muhasebe, Enflasyon Düzeltmesi, Vergi, Dönem Kârı.

ABSTRACT

Inflation adjustment, which is an important application in the Turkish commercial life, was put into practice on December 30, 2003 to be implemented to the financial reports of the year 2003 and onwards. As of December 30, 2003, all firms compulsorily adjusted at least their balance sheet. Inflation adjustment practice, which became a part of commercial life rapidly with many problems, has been postponed for the first temporary tax term of the year 2005.

Key Words: Inflation, Accounting, Inflation Adjustment, Tax, Profit of the Period.

---

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

** Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

*** Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Maliye Bölümü

I. ENFLASYON VE ENFLASYON DÜZELTMESİ

Gelişmekte olan ülkelerin yaşadığı problemlerden biri ve belki de en önemlisi fiyatlar genel seviyesinde oluşan sürekli artışlar yani “*enflasyon*”dur. Enflasyon ülke ekonomilerinde sosyal bozukluklara yol açmakta, yolsuzluk olaylarını arttırmakta, iş ve aile ilişkilerini etkilemekte, etik kurallarını yok etmektedir¹.

Ülkemizde yapılan ampirik çalışmalarda elde edilen bulgular da bu yargıları doğrular niteliktedir. Enflasyonun yüksek olması vergi mükelleflerinin vergiyi algılama bilincini olumsuz etkilemekte, vergi kaçırımlarını da teşvik etmektedir².

Bilindiği üzere mali tablolar, muhasebenin “**para ölçüsü**” kavramı gereği ulusal para birimi üzerinden düzenlenir. Farklı dönemlere ait mali tabloların karşılaştırılması ile edinilecek bilgiler mali analiz açısından büyük önem taşımaktadır. Mali tabloların karşılaştırılmasından anlamlı sonuçlar çıkarılabilmesi ise tablolarda yer alan verilerin dayandığı paranın dönemler itibariyle aynı satın alma gücünü korumasına bağlıdır³. Bu nedenle, paranın satın alma gücündeki değişimleri dikkate almadan muhasebe işlemlerini yürütmek gerçekçi bir davranış olmayacaktır. Çünkü muhasebenin bu temel varsayımının ortadan kalkması, geleneksel muhasebe ilkelerine göre hazırlanmış mali tabloların gerçeği yansıtmasına engel olacaktır⁴.

Tüm bu bilgiler ışığında enflasyon muhasebesini tanımlamamız gerekirse; **enflasyon muhasebesi, paranın değerinin değişmediğini varsayan geleneksel değerlendirme ölçülerine göre finansal tablolarda yer alan kalemlerin uygun değerlendirme ölçüleri (veya katsayıları) ile düzeltilmesi işlemidir**⁵.

Tarihi değerleri düzeltmeyi hedef alan enflasyon muhasebesinin iki temel amacı bulunmaktadır. Bu amaçlar;

- *Finansal tabloların gerçeğe uygun hale getirilmesi ve*

¹ Cemal ELİTAŞ ve Murad TIRYAKİOĞLU, “Türkiye’de Enflasyon Sorunu ve Alternatif Bir Çözüm Önerisi Olarak Enflasyon Muhasebesi Sistemi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 191, Ağustos – 2004.

² H.Hüseyin BAYRAKLI ve İhsan Cemil DEMİR, “Vergi Karşısında Mükellef Davranışları: Afyon İli Örneği”, *A.K.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: VI, Sayı: 1, Haziran 2004.

³ Mehmet SAYARI, “Enflasyonun Mali Analiz Üzerindeki Etkisi”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MÖDAV)*, Cilt 1, Sayı: 3, Eylül 1999, s. 11-12.

⁴ Nuri UMAN ve Rüstem HACİRÜSTEMOĞLU, *5024 nolu Yasaya Göre Enflasyon Muhasebesi*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, Ocak 2004, s. 3.

⁵ Remzi ÖRTEN ve Aydın KARAPINAR, *Enflasyon Muhasebesi*, Ankara: Gazi Kitabevi, Nisan 2003, s. 22-23.

- Sermayenin gerçek değeri ile korunmasıdır⁶.

İşte bu temel amaçlarla da 17 Aralık 2003 tarihinde kabul edilen “5024 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 30 Aralık 2003 tarih ve 25332 Sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanması ile ülkemizde 01 Ocak 2004 tarihinden itibaren “**Enflasyon Muhasebesi**” uygulamasına geçilmiştir. Ancak Devlet İstatistik Enstitüsü (D.İ.E.) tarafından açıklanan Mart 2005 enflasyon rakamlarına göre Toptan Eşya Fiyat Endeksi (TEFE) 8.503,6’dır. Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı % 8,16 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre;

2005/ Mart TEFE	8.503,60
2002/ Mart TEFE	5.387,90
FARK	3.115,70
3.115,70 : 5.387,90 =	% 57,83
Son 36 aylık enflasyon artışı	% 57,83
Son 12 aylık enflasyon artışı	% 8,16

olduğundan 2005 yılı ilk geçici vergi dönemi için Enflasyon Düzeltmesi (Muhasebesi) yapılmayacaktır. Zira 213 Sayılı V.U.K. mükerrer 298. maddede belirtilen şartlar oluşmamıştır.

Söz konusu madde hükmüne göre, D.İ.E. tarafından açıklanan TEFE artışının, içinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde %10'dan fazla olması şartları tekrar birlikte sağlanana kadar enflasyon düzeltmesi uygulanmayacaktır. Ancak hükümet %100 olan bu oranı %20'ye indirme yetkisine sahiptir.

---

⁶ ÖRTEN ve KARAPINAR, *a.g.e.*, s. 23.

II. ENFLASYON DÜZELTMESİNDE YASAL DÜZENLEMELER

Kanun koyucu işletmelerin enflasyon düzeltmesinde kullanacakları düzenlemeleri iki kanun, beş V.U.K. genel tebliği, bir muhasebe sistemi uygulama genel tebliği, 13 adet V.U.K. sirküleri ve bir adet Gelir Vergisi Kanunu sirküleri olmak üzere toplam 22 adet yasal düzenleme ile belirlemeye çalışmıştır. Bu yasal düzenlemeler aşağıda belirtildiği şekildedir;

- 5024 Sayılı Kanun (Kavramsal tanımlamalar + Yetki konusu)
- 5228 Sayılı Kanun
- 328 -333-337-338-339 nolu V.U.K. Genel Tebliği
- 12 nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- 2-3-4-6-7-8-9-10-11-13-14-17-18 Nolu V.U.K. Sirküleri
- 22 Nolu Gelir Vergisi Kanunu Sirküleri

Yukarıda anılan tüm yasal düzenlemeler öncesinde, ülkemizde enflasyon düzeltmesi ile ilgili olan diğer mevcut düzenlemeleri de zikretmenin gerekli olduğu inancındayız. Bu düzenlemeler aşağıda belirtildiği şekildedir:

- IASB-IFRS 29 - Hiperenflasyonist Ekonomilerde Finansal Raporlama
- TMSK-(TMSK-TASLAK)-TMS 2- Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama
- BDDK-MUY 14-Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzeltmesine İlişkin Muhasebe Standardı
- SPK XI/20-Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltmesine İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ

III. ENFLASYON DÜZELTMESİNDE İZLENEN YOL HARİTASI

İşletmeler 31.12.2003 tarihli bilançosunu enflasyona karşı düzeltirken aşağıda sıralanan altı temel basamağa uygun olarak bir yol haritası kullanacaklardır.

1- Bilanço esasında defter tutan Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri, 31 Aralık 2003 tarihli bilançolarındaki aktif ve pasif kıymetleri, *parasal olan kıymetler ve parasal olmayan kıymetler olarak ayıracaklar ve sadece parasal olmayan kıymetleri enflasyon düzeltmesine tabi tutacaklardır*⁷.

Burada **parasal kıymetler**; ulusal para değerindeki değişimler karşısında nominal değerleri aynı kalan ancak satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kıymetleri ifade ederken, **parasal olmayan kıymetler ise**; ulusal para değerindeki değişimlere rağmen satın alma güçleri değişmeyen kıymetleri ifade etmektedir⁸. Bu durum aşağıda görüleceği gibi şematize edilebilir⁹;

Aktif	BİLANÇO	Pasif
Parasal Varlıklar		Parasal Kaynaklar
Parasal Olmayan Varlıklar		Parasal Olmayan Kaynaklar

2- Bilançoda yer alan varlıklar için edinme tarihleri belirlenir.

3- Parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarları belirlenirken bir kısım değerler, parasal olmayan kıymetlerin Vergi Usul Kanunu'nun değerlendirme hükümlerine göre bulunan tutarlarından düşülür ve bu işlemten sonra bulunan miktarlar düzeltmeye esas alınır. Düzeltmeye esas alınacak tutara ulaşılırken düşülmesi gereken unsurlar şunlardır;

- *Reel olmayan finansman maliyetleri (R.O.F.M.),*
- *Tevsik edilemeyen reel olmayan finansman maliyetleri.*

⁷ Güner ÜNSAL, "Enflasyon Düzeltmesinde İzlenecek Yol ve Yapılması Gereken Muhasebe Kayıtları", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 186, Mart 2004, s. 9.

⁸ Rüstem HACİRÜSTEMOĞLU, *Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları*, İstanbul: Ders Kitapları A.Ş., 1997, s. 20'den değiştirilerek alınmıştır.

⁹ <http://www.vergiturk.com>, Ziyaret Tarihi: 5 Nisan 2004.

Burada özellikle “**Reel Olmayan Finansman Maliyeti**¹⁰ (R.O.F.M.)” üzerinde durmak anlamlı olacaktır. R.O.F.M.; her türlü borçlanmada, borç tutarlarına borcun kullanıldığı döneme ait Toptan Eşya Fiyat Endeksi (TEFE¹¹) artış oranının uygulanması suretiyle bulunan tutarı ifade etmektedir¹².

4- Finansman maliyetinden arındırılmış ve düzeltmeye tabi tutulacak tarihleri belirlenmiş kıymetler EK-5¹³,de yer alan “**Düzeltilme Katsayıları**” ile çarpılarak, düzeltilmiş değerlere ulaşılacaktır.

5- Düzeltilmiş değerle, düzeltme öncesi değerler arasındaki farklar, yazılır.

Aktif Hesaplar İçin;	Pasif Hesaplar İçin;
Enflasyon Fark Hesaplarına BORÇ ve Enflasyon Düzeltme Hesabına ALACAK	Enflasyon Fark Hesaplarına ALACAK ve Enflasyon Düzeltme Hesabına BORÇ

6- Enflasyon muhasebesinde önemli bir noktada kayıt düzenidir. Enflasyon düzeltmesi ile ilgili kayıtlar mevcut defterlere kaydedilmeyecek bunun için tebliğin yayınlandığı tarihi takip eden ay sonuna kadar yeni bir defter olan “**Enflasyon Defteri**” tasdik ettirilerek enflasyon düzeltmesi ile ilgili kayıtlar bu deftere¹⁴ yapılacaktır¹⁵.

¹⁰ R.O.F.M.’ne örnek olarak işletmenin çalışmalarında kullanmak üzere banka kredisi ile satın aldığı taşıt aracına ilişkin olarak bankaya ödediği faiz gösterilebilir. Bu ödenen faiz tutarı 163 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği uyarınca söz konusu taşıttın maliyet bedeline eklenecektir. İşte bu nedenle de bu tutarın belirlenerek düzeltmeye esas alınacak tutarın tespitinde düşülmesi gerekmektedir.

¹¹ Ocak 1970 ile Aralık 2003 yılları arasındaki Toptan Eşya Fiyat Endeksleri tablosu 328 Sıra No’lu V.U.K. Genel Tebliği eklerinin EK-6’ında görülmektedir.

¹² <http://www.vergiturk.com>, Ziyaret Tarihi: 5 Nisan 2004.

¹³ 328 Sıra No’lu V.U.K. Genel Tebliği’nin ekidir.

¹⁴ Düzeltme işlemlerinin kaydedileceği bu defter, Vergi Usul Kanununun mükerrer 257. maddesi uyarınca tutulması ve ibrazı zorunlu defterler kapsamına alınmıştır.

¹⁵ ÜNSAL, *a.g.m.*, s. 11.

IV. ENFLASYON DÜZELTMESİ VE İ.M.K.B. ÇALIŞMASI

Çalışmanın bu kısmında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İ.M.K.B.) işlem gören işletmelerden 31.12.2003 tarihli bilançolarını hem "Tarihi Maliyet" ve hem de "Enflasyon Düzeltmesine" tabi tutan işletmelerin seçilmesi ile, söz konusu işletmelerin dönem kârlarının incelenmesi ve buradan da vergi yüklerinin tespiti şeklinde yapılmıştır. İ.M.K.B.'de işlem gören ve bilançolarını hem Tarihi Maliyet ve hem de Enflasyon Düzeltmesine göre açıklayan toplam 114 şirket tespit edilmiştir. Bu tespit Nisan-2005 tarihi itibariyle yapılmıştır. Söz konusu 114 işletmeden iki işletme Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ile borçları konusunda anlaşma zemini aradığından, yedi işletme enflasyona göre düzeltilmiş tablolarını konsolide mali tablo olarak açıkladığından ve on işletmede İ.M.K.B. verilerine göre düzeltilmiş mali tablolarını açıkladığı şeklinde görülmesine rağmen verilerine ulaşılamadığından inceleme dışı bırakılarak toplam 95 işletmenin incelenmesi yapılmıştır. Söz konusu bu 95 işletmenin Tarihi Maliyet yöntemine göre oluşturdukları bilançolarında görülen dönem kâr rakamları ile Sermaye Piyasası Kurulu'nun (S.P.K.) XI-20¹⁶ sayılı tebliğine göre enflasyon düzeltilmesi yapıldıktan sonra oluşan bilançolarında yer alan dönem kârlarına göre oluşturulan tablo aşağıda görüldüğü gibidir.

FİRMA (1)	TARİHİ MALİYET (31.12.2003- YTL.) (2)	DÜZELTİLMİŞ DEĞER (31.12.2003- YTL.-SPK XI/20) (3)	MUTLAK FARK (2 - 3) (4)	VERGİ FARKI (5)
ABANA	-239.054	-209.818	-29.236	-8.770,80
AFYON	1.442.188	1.159.911	282.277	84.683,10
AGYO	5.475.399	-5.136.570	10.611.969	3.183.590,70
ALCAR	16.991.307	9.344.926	7.646.381	2.293.914,30
ALCTL	-1.564.826	-16.873.905	15.309.079	4.592.723,70

¹⁶ Anılan düzenleme ile 5024 Sayılı Kanun arasında amortisman ayırma dışında birbiri ile bir paralellik söz konusudur. Bu konuda S.P.K.'nin görüşü alınmıştır.

ALFA	-2.206.393	-4.171.552	1.965.159	589.547,70
ALGYO	5.863.765	-9.365.773	15.229.538	4.568.861,40
ALYAG	856.426	5.366.272	-4.509.846	-1.352.953,80
ATAYO	625.621	464.345	161.276	48.382,80
ATEKS	10.265.614	3.132.772	7.132.842	2.139.852,60
ATLAS	798.541	383.423	415.118	124.535,40
ATSYO	1.309.539	1.156.583	152.956	45.886,80
AVRSY	1.019.776	997.371	22.405	6.721,50
BAGFS	2.736.773	37.942	2.698.831	809.649,30
BAKAB	-64.299	3.339.571	-3.403.870	-1.021.161,00
BFREN	488.591	632.787	-144.196	-43.258,80
BOLUC	16.403.667	7.487.032	8.916.635	2.674.990,50
BROVA	-774.992	-6.357.434	5.582.442	1.674.732,60
BSOKE	4.497.482	432.691	4.064.791	1.219.437,30
BUMYO	149.495	58.794	90.701	27.210,30
BYSAN	1.656.675	1.656.675	0	0,00
CEMTS	9.407.983	2.156.615	7.251.368	2.175.410,40
CEYLN	-67.732	-1.032.175	964.443	289.332,90
DENTA	1.027.428	-3.793.483	4.820.911	1.446.273,30
DERIM	-2.028	241.036	-243.064	-72.919,20
DMSAS	5.964.523	4.644.445	1.320.078	396.023,40
DNZYO	2.144	99.327	-97.183	-29.154,90
DOGUB	381.935	903.686	-521.751	-156.525,30
ECBYO	2.681.329	2.322.389	358.940	107.682,00

ECYAP	2.520.848	-1.985.296	4.506.144	1.351.843,20
EDIP	1.956.356	-3.870.116	5.826.472	1.747.941,60
EGGUB	2.903.550	8.016.552	-5.113.002	-1.533.900,60
EGIYM	1.856.118	-6.945.935	8.802.053	2.640.615,90
EGSER	2.690.348	7.015.563	-4.325.215	-1.297.564,50
EGYO	-3.573.455	-6.977.878	3.404.423	1.021.326,90
EMKEL	-4.230.689	-4.767.523	536.834	161.050,20
ERSU	-314.569	12.264	-326.833	-98.049,90
ESEMS	-4.336.929	-6.596.143	2.259.214	677.764,20
EVREN	2.768.300	2.627.200	141.100	42.330,00
FENIS	-895.523	-2.967.353	2.071.830	621.549,00
FMIZP	2.108.756	2.362.120	-253.364	-76.009,20
FNSYO	4.575.772	3.278.739	1.297.033	389.109,90
FVORI	-1.832.061	8.364.083	-10.196.144	-3.058.843,20
GDKYO	428.029	376.415	51.614	15.484,20
GEREL	722.209	-341.245	1.063.454	319.036,20
GOLDS	8.322.665	-1.567.249	9.889.914	2.966.974,20
GOODY	9.573.289	8.793.993	779.296	233.788,80
GUBRF	7.431.861	5.158.621	2.273.240	681.972,00
HEKTS	8.056.443	7.557.612	498.831	149.649,30
HZNDR	75.226	-436.419	511.645	153.493,50
IHEVA	1.997.781	1.054.534	943.247	282.974,10
INTEM	-1.429.949	-3.164.317	1.734.368	520.310,40
ISYAT	36.185.568	32.208.749	3.976.819	1.193.045,70

KAPLM	1.370.474	529.620	840.854	252.256,20
KIPA	5.553.947	932.849	4.621.098	1.386.329,40
KLBMO	-5.520.942	-5.971.044	450.102	135.030,60
KNFRT	1.275.550	3.309.887	-2.034.337	-610.301,10
KOTKS	261.970	294.873	-32.903	-9.870,90
KRTSL	494.712	-2.354.167	2.848.879	854.663,70
KRTEK	1.017.778	-1.505.148	2.522.926	756.877,80
LINK	-1.069.772	-1.990.350	920.578	276.173,40
LUKSK	977.514	620.722	356.792	107.037,60
MEMSA	-1.631.536	6.990.102	-8.621.638	-2.586.491,40
METUR	-1.674.233	-2.110.189	435.956	130.786,80
MRDIN	15.223.292	14.707.126	516.166	154.849,80
MUTLU	2.995.648	2.027.043	968.605	290.581,50
MYZYO	168.188	135.094	33.094	9.928,20
NETAS	6.563.218	-13.352.349	19.915.567	5.974.670,10
NUGYO	-2.450.684	-7.477.474	5.026.790	1.508.037,00
OKANT	-8.012.907	-8.213.553	200.646	60.193,80
PENGD	-10.369.086	-3.689.982	-6.679.104	-2.003.731,20
PETKM	-85.383.142	-245.401.500	160.018.358	48.005.507,40
PIMAS	3.569.762	2.519.776	1.049.986	314.995,80
PKENT	912.045	834.632	77.413	23.223,90
POLYL	-4.962.265	-2.740.731	-2.221.534	-666.460,20
PRKAB	5.312.145	1.177.651	4.134.494	1.240.348,20
SANKO	-10.685.475	-20.315.317	9.629.842	2.888.952,60

SERVE	946.154	729.156	216.998	65.099,40
SIFAS	-4.688.643	-1.589.842	-3.098.801	-929.640,30
SKPLC	2.623.800	2.760.779	-136.979	-41.093,70
TACYO	2.656.663	2.155.902	500.761	150.228,30
TSKYO	604.825	503.618	101.207	30.362,10
TUKAS	-3.384.736	-4.759.142	1.374.406	412.321,80
UCAK	18.684.836	17.878.325	806.511	241.953,30
UNTAR	-33.347	-2.485.749	2.452.402	735.720,60
UNYEC	-24.692.809	1.519.457	-26.212.266	-7.863.679,80
USAK	-3.630.932	-6.482.481	2.851.549	855.464,70
VAKKO	5.076.887	935.079	4.141.808	1.242.542,40
VANET	603.749	1.234.632	-630.883	-189.264,90
VARYO	448.575	230.321	218.254	65.476,20
VKFYT	3.248.702	2.892.156	356.546	106.963,80
VKGYO	964.926	-2.425.362	3.390.288	1.017.086,40
YATAS	6.485.792	-6.946.364	13.432.156	4.029.646,80
YKFIN	57.208.635	68.595.096	-11.386.461	-3.415.938,30
YKRYO	7.882.912	6.984.977	897.935	269.380,50
Toplam:	147.629.011	-153.027.017	300.656.028	90.196.808,40

Tablo-1. Tarihi Maliyet-Enflasyon Düzeltmesi Karşılaştırması.

Enflasyon muhasebesi en kısa tanımla şirket mali tablolarındaki parasal olmayan kalemlerin enflasyon katsayılarıyla güncelleştirilmesi işlemidir. İşlem sonucunda parasal olmayan kalemler (stoklar, sabit kıymetler) artış gösterecek artış tutarı özkaynaklara enflasyon farkı olarak yansiyacaktır. Dolayısıyla şirket bilançosundaki parasal kalemler aynı kalırken parasal olmayan kalemler ve özkaynaklar artış göstereceğinden

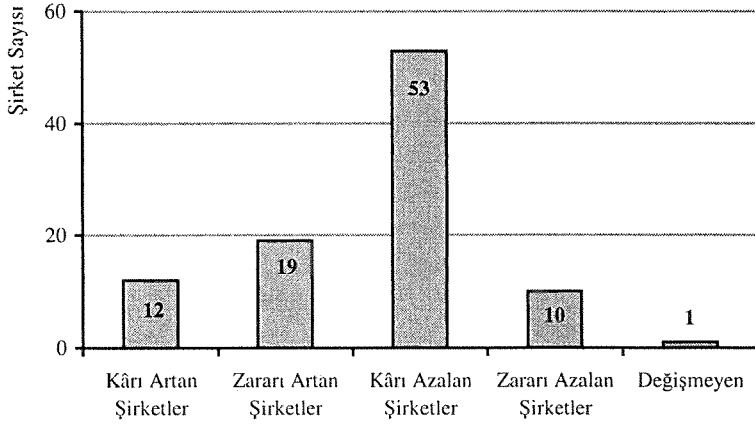
stoklarda bir miktar, özkaynaklar ve özellikle sabit kıymetlerde önemli miktarlarda artışlar olabilecek ve bilanço içinde nispi önemleri artacaktır.

Örneğin bir işletmede maddi duran varlıkların neredeyse tamamen parasal olmayan varlıklardan oluştuğunu, dönen değerlerin de stoklar ve parasal olmayan kalemlerden oluştuğunu düşünelim. Bu durumda enflasyon düzeltmesinde stokların güncel değerde olan farkı az olurken, duran varlıkların farkı oldukça fazla olacaktır (buradaki fazlalık firmanın eski veya yeni kurulmuş olmasına göre değişebilir).

SONUÇ

Yapılan çalışma sonucunda elde edilen temel sonuçlar şu şekilde sıralanabilir;

- S.P.K.hükümlerine tabi 95 şirket üzerinde yapılan çalışmaya göre bu işletmelerden 12'sinin (yaklaşık %12,64'ü) Enflasyon Düzeltmesi sonucunda söz konusu dönem kârları daha da artmıştır. Başka bir ifadeyle dönem kârı açıklamış ise açıkladığı dönem kârı daha da artmıştır.
- Araştırmada yer alan diğer 73 şirketten 19'unun (%20'si) ise enflasyon düzeltmesi sonucunda dönem zararları daha da artmıştır.
- Yine araştırmaya göre 53 şirketin (yaklaşık %55,79'u) ise mevcut olan dönem kârları azalmıştır.
- Ayrıca 10 şirketin (yaklaşık %10,52) mevcut dönem zararları azalmıştır.
- Bir şirketin (yaklaşık %1,05) ise dönem sonucu değişmemiştir.

Grafik-1. Enflasyon Düzeltmesinin Veri Seti Üzerindeki Sonuçları.

Gerek Grafik-1 ve gerekse de Tablo-1 incelendiğinde anlaşılacağı üzere söz konusu enflasyon düzeltmesi sonucunda sadece İ.M.K.B.'de 95 şirket üzerine yapılan çalışma sonuçlarına göre enflasyon düzeltmesinin işletmelerin kârının azalmasına veya zararının artmasına neden olduğu görülmüştür. Bu durumda olan işletme sayısı 72 (kârı azalan 53 + zararı artan 19)'dir. Bu da yaklaşık olarak %75,79'luk bir orana karşılık gelmektedir. Bu durum devlet açısından vergi tahsilatında azalmaya neden olacağından olumsuz, işletme açısından vergi yükünün azalması itibariyle olumlu, yine işletme açısından üçüncü kişiler tarafından yatırım aracı olarak tercih edilebilirlik açısından ise olumsuz bir durum teşkil etmektedir.

Enflasyon düzeltmesinden olumlu olarak etkilenen işletmeler de mevcuttur. Burada olumlu değişimden kastedilen kârı artan veya zararı azalan işletmelerdir. Bu tür işletmelerin sayısı 22 (kârı artan 12 + zararı azalan 10) bu da oransal olarak yaklaşık %23,16'ya karşılık gelmektedir. Bu durum devlet açısından vergi tahsilatında artışa neden olacağından olumlu, işletme açısından vergi yükünün artması itibariyle olumsuz, yine işletme açısından üçüncü kişiler tarafından yatırım aracı olarak tercih edilebilirlik açısından ise olumlu bir durum teşkil etmektedir.

Enflasyon düzeltmesinden hiç etkilenmeyen bir adet işletme vardır ki onunda yüzdellik ağırlığı %1,05'dir.

Tüm bu tespitlerin yanı sıra olaya bir de devletin vergi kaybı noktasından bakılacak olursa, enflasyon düzeltmesinin uygulanmaması durumunda 31.12.2003 tarihli bilançolar tarihi maliyet ile beyan edilecek olup söz konusu durumda devlet 147.629.011.000.000.-TL. üzerinden vergi tahsil edecekti, söz konusu tutarın mâli kâr olduğunu kabul edip sadece Kurumlar Vergisini¹⁷ hesaplayacak olursak, devlet söz konusu bu 95 işletmeden, toplam 44.288.703.300.000.-TL. vergi geliri elde edecekti. Ancak enflasyon düzeltmesi sonucu bu 83 işletme toplam olarak (95 işletmenin 12'si enflasyon düzeltmesine rağmen kâr açıklamışlardır) 153.027.017.000.000.-TL. zarar açıklamışlardır. Bu da devletin 44.288.703.300.000.-TL.'yi (söz konusu 12 işletmenin vergi yükümlülükleri bu toplamdan istisna tutulacaktır) tahsil edemeyeceği anlamına gelmektedir. Bu miktarı tahsil edemediği gibi, şirketlerin dönem kârlarındaki toplam 153.027.017.000.000.-TL. zarardan dolayı da 45.908.105.000.000.-TL. vergi kaybı oluşacaktır. Böylece devletin genel toplamda, sadece İ.M.K.B.'de işlem gören 83 şirketten dolayı enflasyon düzeltmesi sonucu 90.196.808.000.000. -TL. vergi kaybı oluşacaktır.

Ayrıca bunu destekler nitelikte olduğuna inandığımız ancak elbette tamamen tek nedeni olarak Enflasyon Düzeltmesi olduğunu düşünmediğimiz bir veri ise, Maliye Bakanlığı'nın 2004 yılı Ocak-Eylül dönemine ait Kurumlar Vergisi'ndeki gelir azalışıdır. Buna göre 2002 yılında %9,3 olan kurumlar vergisinin vergi gelirleri içindeki payı 2003 yılında %10,3'e yükselmiştir. 2003 yılı Ocak-Eylül döneminde %9,9 olan söz konusu pay, 2004 yılının aynı döneminde %9,1'e gerilemiştir¹⁸.

Bu rakamların büyüklüğü, uzun yıllardır gündemde olup, uygulanması istenen enflasyon düzeltmesinden hükümetlerin uzak durma nedenini açıklayıcı nitelikte olabileceği kanaatindeyiz.

---

¹⁷ Kurumlar Vergisi oranı %30 kabul edilmiştir.

¹⁸ Maliye Bakanlığı, 2004 Yıllık Ekonomik Rapor, s.77. Ayrıca bkz. <http://www.maliye.gov.tr/apk/Rapor%20INT/KamuMaliyesi.pdf>

KAYNAKÇA

- HACİRÜSTEMOĞLU, Rüstem. *Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları*, İstanbul: Ders Kitapları A.Ş., 1997.
- ÖRTEN, Remzi ve Aydın Karapınar. *Enflasyon Muhasebesi*, Ankara: Gazi Kitabevi, Nisan 2003.
- UMAN, Nuri ve Rüstem Hacırüstemoğlu. *5024 nolu Yasaya Göre Enflasyon Muhasebesi*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, Ocak 2004.
- BAYRAKLI, H.Hüseyin ve İhsan Cemil Demir. “Vergi Karşısında Mükellef Davranışları: Afyon İli Örneği”, *A.K.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: VI, Sayı: 1, Haziran 2004.
- ELİTAŞ, Cemal ve Murad Tiryakioğlu. “Türkiye’ de Enflasyon Sorunu ve Alternatif Bir Çözüm Önerisi Olarak Enflasyon Muhasebesi Sistemi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 191, Ağustos – 2004
- SAYARI, Mehmet. “Enflasyonun Mali Analiz Üzerindeki Etkisi”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MÖDAV)*, Cilt 1, Sayı: 3, Eylül 1999
- ÜNSAL, Güner. “Enflasyon Düzeltmesinde İzlenecek Yol ve Yapılması Gereken Muhasebe Kayıtları”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 186, Mart 2004.
- Maliye Bakanlığı, 2004 Yıllık Ekonomik Rapor, 2004.
- 328 Sıra No’lu V.U.K. Genel Tebliği.
- <http://www.vergiturk.com>, Ziyaret Tarihi: 5 Nisan 2004.

